

- BRIEF EENENTWINTIG -

Montfoort 7 juni 1934

Beste vriend Jonker,

Al twee brieven liggen tot mijn beschaming op enig antwoord te wachten en er gaat nauwelijks een dag voorbij, dat ik van binnen

niet enige aanmaning krijg om toch eens wat van ons te laten horen, doch wat voor een aanmaning. Als de hemel zwijgt en Zich met wolken bedekt, geen aansporing meer uitgeeft, wat is dat dan voor aansporing om u te schrijven. Ik weet werkelijk geen begin meer te krijgen. Met mezelf beginnen, dat gaat. Uit mijzelf, door mijzelf en tot mijzelf, dat gaat, al gaat 't ook al moeilijk, omdat 't ontdekt en veroordeeld ligt. Doch uit Hem, uit Wien, door Wien en tot Wien alle dingen zijn, dat is onmogelijker als de zon in haar loop te keren. Van mensen heb ik, in tweeërlei opzicht, meer dan genoeg, maar wat heeft een ander eraan, en wat heb ik er zelf aan om met die onverzadigbare zwijnendraf te trachten de buik te vullen. En wat zal ik u dan schrijven.

'k Heb een vriendin, met wie ik vroeger en nu nog correspondeerde, en vroeger waren 't brieven vol over de geestelijke zaken en tegenwoordig... Ach, zij schrijft over autorijden, reizen, uitgaan, kinderen, ongelukken, rijbewijzen enzovoort. en ik heb veel te antwoorden in diezelfde geest. Want dan schrijf ik liever over de kinderen, vrouw, ziekten, eerste groente, scholen, leren, omstandigheden, dan de lier te stemmen en een van de liederen Sions te zingen. 'k Zie ertegen op, als er een van 't volk bij me komt.

Onlangs had ik een 'levende!?' ziel op bezoek en ze vertelde nogal wat van ontmoetingen en ik zweeg, tot ze vroeg: 'Maar dominee, hoe is het, wat zwijgt u zo?' En ik moest haar antwoorden: 'Vrouw, ik wilde wel, dat ik nog eens kon geloven dat er een God is.' Want ik heb nooit kunnen geloven uit mijzelf en nu minder dan ooit. Want die tot God komt, moet geloven, dat Hij is, en een Beloner is dergenen die Hem zoeken. Tijdgeloof, historisch geloof, desnoods wondergeloof, schijn-geloof genoeg, maar dat geloof uit Hebreëën 11!

O, wanneer heb ik voor 't laatst eens geloofd dat er een levende God is, dat ik Hem vreesde, boog voor Hem, Hem eerde, Hem liefhad, voor Zijn aangezicht wandelde, Hem aanriep, kroop voor Hem, weende voor Hem in de verwonderende indrukken, vanwege Zijn hoogheid, heerlijkheid, volzaligheid, liefde, genade in al Zijn

aanbiddelijke schoonheden. Och, of ik wist dat ik Hem vinden zou, ik zou tot Zijn stoel komen. Atheïstischer dan de duivel, die nog siddert, goddelozer dan de goddelooste, hebben soms ongerechte dingen, gemakkelijk toegelaten, de overhand, dat het me een wonder is niet geheel in alle uitbrekende zonde te worden overgegeven. De Heilige Geest bedroefd, smaadheid aangedaan, weerstaan, uitgeblust, alleen door de waarborg van het verbond der genade bewaard voor het lasteren.

Wat zal dan zulk een atheïst, goddeloze, albederver, melaatse, nog brieven schrijven over geestelijke zaken. Zulk een, die maar liever nooit een van Gods volk meer zou zien, in die toestand verkerend, of 't moest er zijn een, die al in dezelfde diepe put zat, afgezonderd onder de doden, die God niet meer gedenkt. En zo vervreemd van mijner moeders kinderen. Want ach, al kan ik bij degenen die zich tot Gods volk rekenen of er voor gerekend worden al evenmin iets vinden van de beginselen en uitleving van de vreze Gods, als krijgen ze alles in die schuld, de Geest te hebben uitgeblust. Hun taal is zo rijk, zo hoog, zo vroom, zo schijnlevend en zie, ze zijn dood, niet naar 't wezenlijke, maar naar het welwezenlijke van het werk Gods.

En zo wil ik maar als een huurling gemaakt worden, liefst om Gods eer en heerlijkheid van de lijst te worden afgecijferd, vergeten, in de diepste plaatsen afgezonderd. En dan te prediken uit kracht van gaven, te leven door gemene genade, te spreken als de vrouwtjes, klapachtig, kletsende over de waarheid, kletsend over geestelijke en bevindelijke zaken, kletsende over de Heere Jezus, een groot geklets over alle heerlijkheden. Ledig, onvruchtbaar, dodig, verdord als een lederen zak in de rook, als een uitgebrande haard. Alzo ledig langs de huizen gaande, z'n huisgezin niet kunnende verzorgen, erger dan een ongelovige, hoe zal hij dan voor de gemeente Gods zorg dragen, op de vaalt van verwerpelijheid en het deugt nergens meer toe dan om van de mensen vertreden te worden en 't ondraaglijk gejeuk der vuile zweren, krabbende met de gebroken potscherf van eigenwerkelijkheid en de goede vrienden tegen, dat 't zo toch te erg is voorgesteld enzovoort, enzovoort.

Och, dat ze zwegen en dat God sprak en dat ik Hem geloven kon en mocht, en wederkeren en mijn Rechter om genade bidden.

Wat zal ik toch schrijven? Gemene genade is er in overvloed en ik schreef maar liever een praatje over 't weer en de kinderen en de gezondheid en omstandigheden en een kletspraatje over mensen en Gods kinderen die en dat, want, o, dat oordeel. Waar het dode lichaam is, aldaar zullen de arenden vergaderd worden. En 's morgens, vooral 's zondags: Och, dat het avond ware. En na de preek: O God, ik dank U, dat 't maar weer achter de rug is.

Wat is een volk van God verlaten, in de duisternis wandelend, onder de oordelen zuchtende. En toch, velen juichen, maar de ouden, die 't huis in zijn heerlijkheid van de Goddelijke inwoning gekend hebben, wenen. Doch wie hoort dat, want de stem van 't blinde gejuich overstemt de klacht. En zo dool ik om en kan niet beginnen en mijn klacht is wederspanningheid. Terwijl toch in het diepst der ziel deze vastheid is, dat 't alles beter is van God verlaten te zijn, dan in de wereld behouden. Gods duisternis beter dan 't licht der zonde, Gods tuchtroede beter dan de genieting der wereld, Gods bestraffing beter dan de vleierende tong van de wereld. En terwijl de peulenschillen van de draf, en vrouw en kinderen en alle gemene genade haar nooit kunnen verzadigen, is er meer waarachtige vrede in de verstoting en nederwerping Gods, dan in een hele wereld vol genieting.

En bij al die diepten van ellenden wil ze God liever met al die ellenden, dan zonder God de wereld met al haar genieting. En dewijl geloof ongelooft ontdekt, en 't licht de duisternis, en vrede de onvrede en liefde vijandschap en 't leven de dood en kracht zwakte en wetenschap de dwaasheid enzovoort, is er in 't zuchten onder alle baren meer wezenlijke vertroosting en ondersteuning dan al de schatten van Egypte geven kunnen. En alles klimt hoog, zit boven op z'n kerk of onkerkelijkheid of kring en ik zit *boven* op de puinhoop. Een zak kan ik onder me oprichten, m'n kleren scheuren, maar geen stof en as op m'n hoofd krijgen om *onder* de puinhopen van Jeruzalem tot God te schreeuwen. Nochtans: 'Ik

weet: mijn Verlosser leeft, en als zij na mijn huid dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vlees God aanschouwen.'

Maar zal ik nu maar ophouden. Nog nooit begonnen en alles naar de gewaarwording uit mezelf, dat ik er moe van word en m'n hoofd gloeit van 't schrijven als van een zwaar karwei. Ik weet niet eens waarom ik schrijf. Eigenliefde? Zelfzoeking? Een korrel gemene genade? Eenduizendste korrel bijzondere genade? Ik weet niets. Maar de Heere heeft me niet verhinderd.

Onlangs, of beter de laatste paar jaar, correspondeer ik met een vriendin in geestelijke en tijdelijke nood. En zie, daar ging de Heere erin blazen. M'n hulp werd telkens gevraagd, juist als ik geen cent op zak had, twee brieven van me kwamen onbestelbaar terug, tot er een noodkreet kwam uit een ziekenhuis, waar m'n vriendin wegens een ernstig ongeluk als dood werd binnengebracht en een briefje schreef. 'Och, dominee, zend nog eens een teken van leven.' En ziedaar, 't adres van het ziekenhuis was vergeten en toen ik een briefje schreef naar 't laatst mij bekende adres, kwam het schrijven alweer 'onbestelbaar' terug. Alles verbroken, de stok samenbinding, de stok lieflijkheid en God zet Z'n volk alleen, omdat Hij ze alleen voor Zichzelf hebben wil en alleen helpen wil en alleen de eer hebben wil. En zo is deze brief waarschijnlijk ook 'onbestelbaar' of de Heilige Geest moest u 't adres doen zijn, en de opgeschreven naam uw naam. Want 'onbestelbaar terug', dat is meestal 't resultaat van alle bidden, prediken, spreken, schrijven en 't keert weer in de boezem. Doch hoe dit zij, ik heb niet kunnen wachten tot 13 september, al werd 't me van binnen wijsgemaakt, dat dit het beste was.

Wij maken het allen wel en daar zou ook al veel van te vertellen zijn. Oponthoud heeft 't schrijven alweer verhinderd en ik zal maar niet proberen de afgebroken draad weer terug te vinden. Ik ga dus eindigen zonder begonnen te zijn en van allen de hartelijke groeten, inzonderheid van
J.H. Koster

Montfoort, 13 september 1934

Beste vriend Jonker,

Vandaag al 13 september; niet doordat ik gisteren of eergisteren de dag van uw verjaardag vergeten heb, maar doordat ik geheel door de bezigheden tot in de nacht van de vroege morgen in beslag werd genomen. En ook vandaag is 't weer bezet. Toch zal ik proberen, al is het maar een kort schrijven aan u klaar te maken. Wees tezamen (al komt deze ook een dag te laat) gelukkiggewent met deze dag. Bereik ik u nu schriftelijk, dan heb ik tenminste het waarschijnlijke voordeel u alleen aan te treffen. Ik lees m'n verjaringsbrieven gewoonlijk ook pas een dag of een paar dagen later, de dag zelf is dikwijls te roezemoezig. Had ik nu maar iets, dat de moeite waard was om in stilte aangehoord te worden, gelijk de woorden der wijzen, doch ik bevind zoveel dwaasheid bij mezelf, dat ik gemakkelijker honderd brieven vol dwaasheid schrijven kan dan één woord wijsheid, zoals ik ook beter duizend woorden der waarheid spreken kan, dan eenmaal de waarheid der woorden uitspreken.

Intussen is het met dat al, zulk een wijsheid, dat hij nooit grond en genoegzaamheid bij zichzelf vinden kan. Zo wordt hij steeds afgebracht van zichzelf om 't buiten in de Heere Jezus te vinden. Om in Hem gevonden te worden; om als God Zijn gerechtigheid vraagt en zoekt in Christus door God gevonden te worden, of om (zoals Calvijn verklaart) zichzelf in Hem te vinden, om zichzelf geheel in de Heere Jezus te vinden, z'n ware eigen, z'n leven, z'n zaligheid. Zijn val in Hem verklaard te vinden, z'n eertijds, z'n ontdekking, al het *dat* en het *waarom* der zaak in Christus verklaard te vinden. Al z'n gebrek, z'n ten dele, ellende, verdrukking, donker, oordeel in de Heere Jezus verklaard te vinden, alles verklaard in de diepe vernedering en verhoging en verheerlijking van de Heere Jezus. 'En in Hem gevonden te worden', ook door de wereld, die haar zoekt met laster, vervolging of gevlei; tegen haar in Christus en Zijn geduld en liefde gevonden te worden. Tegen de duivel, die haar

zoekt te benauwen, in Christus en Zijn bewapening gevonden te worden. Tegenover een zogenaamde of in waarheid bekommerde kerk in Christus gevonden te worden, een kerk, die haar zoekt om raadgeving, oordeel, bemoediging en dan in Christus niets te weten dan alleen van Hem. Om in Hem gevonden te worden ook door Gods kinderen, die haar gemeenschap zoeken en dan elkaar niet in de vrucht of de vleselijke opbouw van 't eigen te vinden, maar elkaar gestorven en in Christus elkaar opgestaan te vinden. Elkaar in Christus en in Zijn noodzakelijkheid, beminnelijkheid, tegenwoordige en toekomstige heerlijkheid te ontmoeten.

Zo in Hem te sterven, het leven te verliezen en te leven. Zo in Hem te schuilen, zich te verbergen, bedekt te zijn, gewapend, verklaard, geleerd, beveiligd, gerustgesteld, geleerd, verzekerd, verzegeld, gerechtvaardigd, geheiligd, verzorgd, ontdekt, bedekt, omhelsd, geliefd, gezegend, ontfermd, begenadigd, bewelddadig, overloden, verdrukt, geslagen, gekastijd, bedroefd, gekweld, geplaagd, verlaten, verstoten, vervolgd, aangevochten, in duizend noden en doden enzovoort. Alles in Hem en altijd in Hem en geheel in Hem en nooit buiten Hem. Zo in die Schuilplaats, Toevlucht, Schaduw, Verberging, Steenrots, in dat zeer vaste Huis, die Burcht, die Trouw, die deugden, die bediening opgenomen, verslonden te zijn.

Och, het zijn maar klanken en toch in elk van die klanken ligt een diepte en een oceaan en over elk van de woorden ware een brief te schrijven, en in elk ligt een hemel en achter elk ligt een leerschool van soms jaren. En zo zou dat eeuwig kunnen doorgaan en dat zal eeuwig genoeg zijn.

Vanmorgen om 9 uur begon ik aan u te schrijven en nu is het alweer 5 uur geworden, afgetrokken door bezoek en zaken, en andere dingen roepen al weer. Toch zal ik deze brief nog even zien te posten. 't Is maar weinig en toch alles, wanneer we elkaar erdoor en erin in Hem maar vinden, en onszelf in Hem en Hem in onszelf.

Wij maken het alles wel en wat een rijkdom. 'O', zei ik vanmorgen nog tegen een bezoekend vriend, die klaagde dat alles zo duur bleef, 'o vriend, Gods volk heeft altijd zulke dure zaken, dure kleding,

duur brood, duur water, dure aardappeltjes, dure genoegens, alles zo duur gekocht door dat oneindige bloed van de Heere Jezus, zo duur en toch zo goedkoop, want alles om niet, uit genade.' Hier is al weer een nieuw veld om af te grazen, nieuwe diepten om door te waden.

Ik zou zeggen, kom maar eens gauw, indien mogelijk maar eens een paar dagen in Montfoort.

Ik verlang wel eens naar u. Maar ook dit is in Christus.

Na onze hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw dienstwillige vriend, ds. J.H. Koster

- BRIEF DRIEENTWINTIG -

In een brief van 9 september 1934 verzocht ds. Koster aan Jonker het volgende:

'We spraken over de gestenografeerde predikaties van ds. Paauwe, en over de dito catechisaties. Zou er ook mogelijkheid wezen die eens enige tijd te lezen te krijgen tegen betaling of hoe ook. 'k Ben weinig in de gelegenheid ds. Paauwe te horen. Gisteren was hij in Woerden en ik in Linschoten, zo hebben we onze vrienden moeten delen. Binnenkort is hij weer in IJsselstein, doch dan is het weer m'n catechisatieavond; en zo gaat het meestal. En uit innerlijke betrekking zou ik toch gaarne nader met zijn prediking kennismaken. Misschien weet u er een weg op.'

In onderstaande brief komt ds. Koster hierop terug.

Montfoort, 26 maart 1935

Beste vriend Jonker,

Vanmorgen ontving ik van u alweer een brief. Ik ben de tel haast kwijtgeraakt van de onbeantwoorde brieven. Deze brief is nu, meen ik, de derde.

Ik zet me nu maar eens dadelijk om te trachten iets te antwoorden, want elk uitstel brengt gewoonlijk nieuw uitstel. Uw eerste niet beantwoorde brief begint met Nieuwjaar en nu is het al 26 maart. Wel, u moet wel een hele massa geduld ontvangen om zulk een zwijgende vriend te verdragen. En als ik dan nog maar eens een antwoord had, maar wat mij betreft kon ik nog best een jaar in mijn zwijgen volharden, en kan ik niet anders doen als me verwonderen over de brieven die ik nog krijg van u en anderen, zodat er een stapel onbeantwoord ligt.

Dank voor de gezonden predikaties van ds. J.P. Paauwe. Ik krijg de indruk, dat de meeste zeer verkort zijn; tenminste de keren die ik hem hoorde, waren de predikaties wel twee of driemaal langer. Ik mag ze met veel instemming lezen, maar ach, ze kunnen niet geven, waar het hart naar roept: 'Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God.'

Verder is er gemakkelijker over te spreken, dan over te schrijven. En de ziel wordt zo moe, van dat alles zonder en buiten God, zo moe, dat ze maar liefst in een heel eenzaam hoekje mocht wegschuilen, niemand ziende, niets horende, om alleen maar en altijd maar op God te wachten, zodat ik zeg: 'Och, dat mij iemand vleugelen als ener duive gave! Ik zou heenvliegen, waar ik blijven mocht. Zie, ik zou ver wegzwerfen, ik zou vernachten in de woestijn. Sela.'

Ik lees elke dag uit de Psalmen en de Openbaring van Johannes. De Psalmen, omdat er in een weg van dadelijke bediening des Geestes, ook altijd een psalm is waarin die genade verklaard ligt, en de Openbaring vanwege de daarin voorgestelde heerlijke toekomst van Christus en de tekenen der tijden. En verder getuigt de apostel: 'Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.'

Ik werd enigszins jaloers door het lezen van uw laatste brief, hoe u het werk van op Christus alleen te zinken nog eens mocht overdoen. Al heeft het geloof dat niet nodig, het zijn verkwikkelijke en vertroostende zaken.

Wij maken het allen naar het lichamelijke wel. De wagen kraakt

wel eens, maar krakende wagens lopen het langst.
De hartelijke groeten aan u tezamen.
Uw u toegenegen vriend, ds. J.H. Koster

- BRIEF VIERENTWINTIG -

Montfoort, 12 september 1935

Beste vriend Jonker,

Morgen uw verjaardag en ik zet me, zoals ik me al meer gezet heb, om u te schrijven; misschien, dat het me gelukken zal.

'k Begin maar u te danken voor uw brieven en de geregelde toezending van de predikaties van ds. Paauwe. Wat zal ik op deze dingen zeggen? U schrijft in een van uw brieven, wat of er toch wezen kan. Nu, er is in 't geheel niemendal, tenminste niet van uw zijde; het ligt alles aan mijn kant en niet alleen tegenover u. Er ligt een stapeltje brieven van vrienden op antwoord te wachten, enkele al van jaren terug en ik kan niet tot schrijven komen. U ziet, dat u niet de enige bent die al eens uitziet of er nog niets komt uit Montfoort. En dan verwonder ik me dat ze zo'n geduld met me hebben en me maar niet liggen laten.

Van binnen, heel ergens onder in m'n hart, is er een gedurig denken, doch wat van binnen zit, wil maar niet doorbreken. Doch wat spreek ik van mezelf, die de moeite niet waard ben om op te letten. Ik zal zien, dat ik tot de zaken kom.

Wees met uw vrouw en kinderen dan van *harte* gelukgewenst (misschien dat ik toch nog een heel klein nieuw hartje in Christus van God ontvangen heb) met deze dag. Al is het alweer een nieuwe moeilijkheid om door al het vormelijke heen te breken en eens het wezenlijke uit te drukken. Wat ik om niet ontvangen heb, zal ik u om niet zien te geven. Dit: vanmorgen had ik veel genoeg in Psalm 131. Reeds gisteravond daalde dat in m'n ziel en vanmorgen bij vernieuwing voor des Heeren aangezicht gebogen. En zie, wat

wonder: in de dagorde van het lezen van Gods Woord was het juist de beurt. O Heere, hoewel ik word beschuldigd van binnen in het hopen op U grote dingen voor mijzelf te zoeken en het zo duizendmaal ervaren is, dat ik mijzelf verhef op Uw ontvangen genade, weet U, dat mijn ziel, die naar dat grote, heerlijke, volmaakte in U verlangt, nochtans naar het leven van U, niet eigen grootheid, maar Uw grootheid zoek en hoewel mijn vlees gedurig oprijst in zelfbehagen, ik daarin niet vermakelijk wandelen en mij vermaken kan, doch die vleselijke begeerten zijn als doorstekende pijlen en pijnen in mijn binnenste.

En dat ik mijn hart, dat werkzaam gemaakt wordt in het hopen op Uw belofte, toch stilzet om in deze weg alle eigen werk buiten te sluiten en U alles te laten doen en zijn om U alleen zoet en zacht te volgen in de bediening Uws Geestes achter de Heere Jezus; om toch alle vooruitlopen en overhaasten uit te sluiten en zelf als een gespeend kind bij zijn moeder te zijn.

Een kind, dat nu niets meer vermag krachtens natuur en eigen-werkelijkheid, maar geheel op zijn moeder is aangewezen en nog minder vermag dan toen 't pasgeboren was.

Toen kon 't nog zuigen, maar nu moet het leren te eten en nu en altijd maar meer leren nooit iets te kunnen doen zonder de Heere Jezus. Is de weg der natuur de kinderen te leren tot zelfstandigheid te komen en alles alleen te kunnen; de weg der genade is andersom, om te leren altijd meer tot afhankelijkheid te komen en meer te leren: nooit, nooit iets alleen te kunnen, nooit één ogenblikje alleen te kunnen gaan, staan, denken, zuchten, volgen, horen, zien, opmerken. Maar, o Heere, U weet, dat ik met het leven mij geschonken, mijn hart zoek te vernederen tot de laagste stand des levens, die Gij schenkt, om niets te schijnen met hetgeen Gij geeft, opdat de eer voor Uw genade zij. En dat de ziel in U besloot te berusten in de tegenwoordige stand, om met gehele onderwerping aan Uw eeuwige, onveranderlijke goedertierenheid en met gehele berusting in Uw onveranderlijke, volmaakte, oneindige trouw, die in elk ogenblik de goedheid zelf is en 't geloof vrede geeft, in die

weg te hopen op de verdere vervulling van al Uw beloften. Israël hope op de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid.

Och, ik heb de laatste tijd nogal eens Gods kinderen gevraagd: 'Kunt ge mij ook zeggen, gij, die de Heere Jezus liefhebt, of de Kerk de Heere Jezus haar Liefste teveel vertrouwen kan?' Of ik daarin de Heere Jezus in de vroegere verbondsonderhandelingen ook verkeerd begrepen heb, dat Hij alles zou zijn en ik in Hem; en ik niets meer. En Hij mijn plicht, mijn zonde, mijn schuld, mijn kracht, mijn licht, mijn leven, gerechtigheid. Ik alles kwijt in Hem en alles alleen in en door Hem. Geheel de Zijne, Zijn eigendom, niets buiten Hem.

En nu zegt Hij: 'Eén ding heb Ik tegen u.' En ik zeg: 'Heere Jezus, hoe kunt U iets tegen mij hebben, daar ik niets ben dan alleen in en door U. En U mijn enige Al bent. En er nooit meer iets van mij gevraagd zou worden, of door mij gedaan, maar U voor alles zorgen en waken zou. Moest ik anders zijn, Heere Jezus, waarom heeft U 't mij niet gemaakt? Moest ik minder zonde hebben, waarom heeft U het niet afgebroken? Moest ik meer bij U blijven, waarom hield U mij niet vast?'

Och, het staat zo vaak in het Woord, dat het een schijn heeft alsof de Heere toch nog wat van Zijn volk verwacht, ze wat toeschrijft, wat voor hun rekening legt. Is er dan op de een of andere wijze nog iets, waarin ze zelf wat moeten beginnen, een stootje geven, een korreltje bewegen, een nagelschrapsel aanbrenge van of door ontvangen genade of hebbelijkheid ervan? Zodat zij Hem eigenlijk te veel vertrouwen, te zeer op Hem steunen, te veel van Hem verwachten.

Gij dochters van Jeruzalem, weet gij ook hoe deze dingen zijn gelegen? Ik ben moede van strijden, zuchten en de Heere Jezus zegt: 'Eén ding heb Ik tegen u.' En de Heere zegt: 'Mijn arm is niet verkort, dat ze niet verlossen kan, maar uw zonden maken een scheiding.' Ik zeg: 'Heere, hoe kan dat, want Christus is mijn schuld en zonde geworden en Hij is mij geworden tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing. En Hij heeft mij

met alle smet en ellende en wat daaruit zou kunnen voortkomen, overgenomen. Heere, ik heb geen zonde meer, maar Christus heeft alles van me weggenomen.'

Ik zeg: 'Heere, hoe is dit?' Ik zeg: 'Kinderen Gods, hoe is dit, weten jullie dat ook?' En dan worden de kinderen mijner moeder tegen mij wel eens ontstoken en zeggen: 't Is alles eigen schuld en ge moogt God niet beschuldigen en pas maar op voor antinomianisme enzovoort, enzovoort.'

En dan ben ik een leraar, tenminste zogenaamd, en gevoel me zo blind, dat ik de minste van Gods volk om raad zou willen vragen: 'Weet u ook of een arm zondaar de Heere Jezus teveel vertrouwd heeft?' Och, wat een wonder, naar 't vlees geen korreltje geloof en vertrouwen en naar de geest de vrees, dat 't geloof te ver gaat door standvastig Christus alleen de eer te geven.

Vriend Jonker, weet u het ook, heeft u het wel eens gehoord, is het u wel eens geleerd of geleraard; of ooit de ziel te veel op Hem vertrouwen kan? Laatst in een donkere weg, dat alles aanviel dat 't straks nog voor eeuwig verloren zou zijn, zei ik in mijn gemoed: 'Heere Jezus, dan zal het zijn, doordat ik U te veel vertrouwd heb.' En toen begon het in me te zingen: 'Op U hebben onze vaders vertrouwd; zij hebben vertrouwd en Gij hebt hen uitgeholpen.' Daar zwijgt de ziel, al begrijpt ze niet, maar verwacht de Heere. En zo blijft er maar een weet-niet over, die toch op deze weg niet dwalen kan.

En nu gaat het aldoor maar over mijzelf of toch eigenlijk niet over mijzelf, maar over de heerlijkheid van de Heere Jezus en van volkomen genade.

Ja, het gemakkelijkste is maar om tezamen wat te praten, dan maakt het ene kooltje het andere warm. En zo lang achteraan schrijven zonder enig tussenkomen antwoord gaat dikwijls moeilijker.

Na onze hartelijke groeten aan u tezamen, uw u toegenegen vriend, ds. J.H. Koster

Montfoort, 7 januari 1936

Beste vriend Jonker,

Het nieuwe jaar spoedt alweer hard naar het einde; en hoewel er in de vaststelling van de jaarwisseling in hoofdzaak een willekeurige menselijke bepaling ligt, is er toch dikwijls een aanleiding en aansporing in om weer eens de pen ter hand te nemen.

'k Moet alweer een heel eind terug om aan te knopen waar onze schriftelijke aansluiting eindigde, namelijk naar de 13e oktober 1935. 'k Begin dan officieel te bedanken voor de ontvangen gelukwensen; onze correspondentie is de laatste tijd zo vlot niet meer. Ik denk, of beter, ik weet dat dit komt omdat de correspondentie met de Heere Jezus zo vlot niet meer is. Ik geloof dat mijn correspondentie met u nog vlotter is dan met de Heere Jezus, dus is onze correspondentie feitelijk nog te vlot, want de correspondentie met de hemel gaat voor.

Immers, de hemelse Bruidegom is vooruit naar de hemel, om aldaar plaats te bereiden en Zijn gemeenschap met de verlaten bruid is door Woord en Geest, zodat het haar enige troost is om zo nu en dan een vermanend of onderwijzend of belovend of verblijdend briefje te ontvangen van de Heere Jezus. En ach, bij gebrek daaraan de oude correspondentie nog maar eens na te zien.

En o, wat is er vaak een wachten onder mensen op antwoord. Doch, als de Heere Jezus een briefje schrijft, dan krijgt hij dadelijk een antwoord terug.

Want komt het hier beneden ooit verder dan een bekommerde kerk? De mensen spreken van een bekommerde kerk, doch dat is van 's mensen kant meestal niet meer dan een bekommerde wereld. Doch de Kerk in Christus, dat is de evangelische bekommerde kerk met David in Psalm 38: 'Ik ben bekommerd *vanwege* mijn zonde.'

Niet *om* mijn zonde, doch *vanwege* en *om* Gods eer en heerlijkheid, en volmaaktheid en volkomenheid van het God eeuwig te

loven en te prijzen.

Er mag een meer of minder bevestigd volk zijn, de meest bevestigde en de minst bevestigde is de bekommerde; bekommerd om schuld, zonde, kracht der zonde, werking der zonde, strijd der zonde, wereld, duivel, ongeloof, zwakte des geestes, gebrek, uitwonen, verdrukking, verlating, verberging, lichamelijke dood. Wie is er zwak, dat ik niet zwak ben.

Na de hoogste verrukkingen (werd Paulus niet opgetrokken in de derde hemel in uitnemendheid van openbaringen?) volgde de engel des satans, die hem met vuisten sloeg. En is het niet vertroostend dat als de apostel zijn hooglied schrijft, Romeinen 8, dat volle geloofslied: 'Want ik ben verzekerd, dat niets ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heere.' Dat dit *ons* hem weer ineens doet ineenkrimpen van pijn (denk daarbij de indeling in hoofdstukken weg, die zoals u weet in het oorspronkelijke niet staat; in het oorspronkelijke gaat alles in één stuk door) en dat hij uit de hoogste blijdschap ineens weer valt in de diepe toon der bekommering, niet om eigen leven, niet om staat of eigen behoudenis, maar vanwege de breuk en Gods heerlijkheid. Ik zeg de waarheid in Christus, ik lieg niet (mijn geweten mede getuigenis gevende door de Heilige Geest), dat het mij een *grote droefheid* en mijn hart een *gedurige smart* is enzovoort.

Zo heeft de Kerk alles, alles door het geloof en mist tegelijk, vergeleken met de uitnemende heerlijkheid der toekomstige heerlijkheid, eigenlijk alles in dagelijks bezit. Zo zalig in geloof en staat en hoop en zo ellendig in *stand* van bezit.

O, wat worden ze rijk gemaakt in de rechtvaardigmaking, bij inleving van al de schatten in Christus. Rijk met Christus, rijk met de Vader, rijk met de Heilige Geest, rijk met de gerechtigheid, rijk met het Evangelie, rijk met de vergeving der zonde. En wat werden ze in de heiligmaking met dat alles in de *uitleving* diep gelovig ellendig.

Alles maakt hen ellendig: Christus, want Hij is in de hemel; de Vader, want Hij is van verre; de belofte, want de vervulling is toe-

komstig; de Heilige Geest, want alles is zo ten dele; de wet, want wat blijft het in de dankbaarheid verre, verre van de gevraagde volmaaktheid.

Indien zij alleenlijk *in dit leven* op Christus waren hopende, voorwaar de ellendigste van alle mensen zouden ze zijn. Doch in hope zalig, de Bruidegom komt, gaat uit Hem tegemoet. Door die belofte is de kerk al zwanger gemaakt in het paradijs en om de belofte vervuld te krijgen, is zij in barensnood en werkt zij.

En nu klagen de dwazen: 'Onze lampen gaan uit' en dat kunnen ook de wijzen klagen, want alle lampen gaan uit: 't licht van Gods kinderen, die het licht der wereld hebben te zijn en een grauwigheid is over ze verspreid en ze zijn donker en bemerken het niet. De lampen gaan uit, want er komen als geen nieuwe kinderen bij.

En de lampen van het Evangelie gaan uit in de prediking, daar Christus, de Zon der gerechtigheid, niet verkondigd wordt, en de lampen gaan uit want de predikers, ook al zijn het bekeerde mensen, zijn van de hemel in het stof der aarde gevallen en der wereld gelijkvormig.

Och, al onze lampen gaan uit. Doch zalig de ziel die haar vijf lampen, de bruidsgangen door de Heilige Geest, bereiden mag, de Bruidegom tegemoet.

Het geroep, het groot geroep is aan alle kanten. De roepende zonden roepen het, al de tekenen der tijden, de oordelen, de oorlogen, de aardbevingen, de kanonnen en bommen op het oorlogsveld roepen in het licht van het Woord: 'De Bruidegom komt, gaat uit Hem tegemoet!'

En nu zou het zo erg niet geweest zijn, al waren de wijze maagden door blijven slapen, wat hun zaligheid betreft. De Heere Jezus en Zijn gezellen, de heilige engelen, hadden ze wel slapend in de armen gedragen en waren met hen ingegaan tot de bruiloft. Maar wat de ere Gods betreft is het zoet om op te staan en de vijf lampen te bereiden.

De *eerste* lamp der geestelijke kennis om te onderzoeken en te lezen de woorden dezer profetie, want de tijd is nabij.

De *tweede* lamp van een bevredigde en vrije consciëntie om niet bang te zijn voor de Heere Jezus en voor de dood, maar met de hoofden omhoog Zijn komst te verbeiden.

'k Zat eens aan het sterfbed van een van mijn ouderlingen, die, toen ik hem zei: 'Vriend, nog enkele uren en dan zal uw ziel voor Christus staan en wat zal het dan zijn?' En hij antwoordde: 'Och, dominee, u kunt mij met de Heere Jezus niet meer bang maken, het is de Heere Jezus, Die tevoren Zich voor mij in het gericht van God gesteld en al de vloek van mij weggenomen heeft en Die ik nu als een Zaligmaker van de hemel verwacht.'

En dan die *derde* lamp van het geestelijk oordeel, dat zich bereidt om te oordelen, dat met de Heere te zijn verre het beste is.

En de *vierde* lamp van de geheiligde wil om opgewekt te worden zich voortdurend te reinigen van de wereldse besmettingen en zich te onthouden en in zalige hoop de Bruidegom te verwachten.

En de *vijfde* lamp van het gelovig gemoed of de liefde om met blijdschap naar die komst uit te zien.

Als nu de kerk dat briefje van de hemel krijgt: ja, Ik kom haastiglijk, en ze bereidt in de geest haar lampen en schrijft Hem een briefje terug: ja, Heere Jezus, Amen, kom haastiglijk, dan is de correspondentie uit en de ziel doorgeleid, en dan heeft ze alles en toch niets en verwacht het met lijdzaamheid.

De bruiloftsgestalte van de Kerk, dat is de gestalte, die *Christus* behaagt, waarmee ze Hem eert en gunst bewijst; waarmee ze Hem zo'n groot vermaak geeft als in de genieting van Zijn eigen werk. Het deed ons leed, dat er van uw bezoek niets gekomen is, want schrijven gaat maar half half, en spreken geeft meer verband. Ik maak mij al enigszins bezorgd over u dat er iets aan scheelt, want tot heden hoorde ik ook van u niets. Ik ben wel wat erg door u verwend, al vind ik het uitnemend dat u met het verwennen eens ophoudt.

'k Mocht dit jaar voor de 27e maal het Evangelie van de vleeswording verkondigen aan de hand van Lukas 2:1-7. Vier weken voor kerstfeest in de adventszondagen begonnen en er nog mee bezig,

en o, wat gaat altijd de hemel meer open.

Telkens heb ik een zwak voornemen er eens een boek over uit te geven en telkens is het mij onmogelijk, want het is téveel, téveel, téveel. De wereld zou het geschreven boek niet kunnen bevatten. Hartelijk dank ook voor de geregelde zending van de predikaties van dominee Paauwe. Ik lees ze met volkomen instemming, doch ik kan er niet van groeien. Ik vind er weinig of geen olie in voor de bruidslamp en mijn vragen worden ook hierin niet beantwoord. Och, daar loop ik nog altoos mee rond, met de vraag of ik dan de Heere Jezus ook teveel vertrouwd heb. U antwoordt: 'Met geestelijk vermaak las ik uw ontvangen brief en werd beschaamd vanwege de vraag mij gedaan of men wel teveel op de Heere Jezus vertrouwen kan.'

Maar beste vriend, dat kan mij niet helpen. Met de vraag of ik dan teveel en tevergeefs op Hem vertrouwd had, geraakte ik laatst zo in de benauwdheid, dat de duivel vat op mijn ziel kreeg, dat de Heere Jezus wel getrouw was, doch niet voor mij, zodat ik mij met alle vertrouwen bedroog voor de eeuwigheid. En in die nood wendde mijn ziel zich alleen tot de Heere Jezus en gebruikte hetzelfde wapen, toen zij zei: 'En Heere Jezus, als U dan eenmaal mij verstoot, dan zal ik zeggen: Heere Jezus, daar is het al, daar heb ik toch gelijk, dat komt alleen omdat ik teveel op U vertrouwde.' En dan weer zalige ogenblikken zo met de Heere Jezus te worstelen. Ja, daar blijft men alleen als Jakob over, doch ik hoop het toch nog eens van de Heere Jezus te winnen.

Ik weet niet of u de predikaties geld kosten, gaarne wil ik ze betalen. Of vergis ik mij, dat u ze gaarne terughad? Doe de moeite niet meer ze mij te zenden, ik heb liever een brief van u.

Ook spraken wij eens over mijn oude concordantie. De afleveringen van de nieuwe zijn nog niet volledig; het is een lange geschiedenis en het zal wel in de crisis zitten. Het zal wel eind 1936 worden voordat alles is geleverd en gebonden. Het blijkt mij achteraf, dat ik enigszins een kat in de zak gekocht heb, want in de nieuwe staan de bijbelwoorden niet in de grondtaal aangegeven en dat is voor

mij van grote waarde. U zult zeggen; 'Geef mij de nieuwe maar, ik heb toch niets aan Hebreeuws en Grieks.' Ik moet echter met het oude beestje zo voorzichtig zijn als het maar kan en zo zal ik voor het Nederlands wel de nieuwe moeten gebruiken en voor het oorspronkelijke de oude.

Ik drukte straks mijn bezorgdheid uit, dat er wat aan mankeerde bij u vanwege uw schriftelijke afwezigheid begin 1936. Is dit zo, dan wil uw vrouw wel een berichtje zenden zeker? Al is het maar een briefkaartje. Hoe gaat het overigens met allen en met het gezin van uw zoon? Hier gaat alles in geregelde gang. Ikzelf maak het ook redelijk en kan tamelijk mijn arbeid verrichten. De Heere maakt overigens alles goed met Zichzelf. En nu, vriend Jonker, ik eindig. Moge er voor dit geringe schrijven nog plaats zijn.

En na onze hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw toegenegen vriend, J.H. Koster

•